

Н.В. Азарова

ТЕХНОЛОГІЯ МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКЛАДАННЯ МОВНИХ ДИСЦИПЛІН

Процес інтеграції України в європейський освітній простір потребує докорінної зміни всієї системи освіти, в тому числі й вищої. Цілком очевидно, що традиційна система навчання, в якій панують суб'єкт-об'єктні відносини між викладачами та студентами, не може задовольнити сучасних потреб.

Одним із визначних напрямів реформування освіти є запровадження нових технологій навчання, спрямованих на підвищення інтересу студентів до навчальної діяльності, активного самопізнання, розвитку творчих здібностей, перспективи на подальшу діяльність.

Як свідчить аналіз сучасної літератури з проблем освітніх інновацій, широкі можливості для розв'язання окреслених завдань відкриває модульне навчання, що є однією з провідних європейських технологій навчання у вищих навчальних закладах.

Дослідженню модульної технології та її впровадженню у навчальний процес присвячено багато праць. Так, загальним проблемам організації навчально-виховного процесу за модульною технологією навчання приділяли увагу А.Алексюк, В.Бондар, В.Гарєєв, О.Гуменюк, С.Куліков, А.Фурман, М.Чошанов, П. Юцявичене та ін., професійно-педагогічній підготовці фахівців - І.Богданова, Л.Гранюк, М.Крюков, Л.Костельна, А.Муравйова, А.Чорноштан, С.Шевальє та ін.

Питання переходу з традиційної моделі організації навчального процесу на технологію модульного навчання в умовах середньої школи розглядають І.Бабін, В.Мельник, В.Рябова, І.Сенновський, П.Третяков та ін., в умовах вищих навчальних

закладів - Л.Бостан, С.Бостан, Г.Лаврентьєв, Н. Лаврентьєва, Т.Мишковська, О.Попович, Л.Романішина, І.Романюк, П.Стефаненко, Н.Шиян, Л.Штефан та ін. Вплив модульного навчання на глибинні психічні процеси, що складають природу саморозвитку особистості, аналізує К.Я.Вазіна.

Проте розробка теоретичних положень, апробація конкретних методик модульного навчання у вищих навчальних закладах вимагають подальшого дослідження. Недостатньо розробленими залишаються питання впровадження модульної системи навчання української мови у вищих закладах освіти.

Метою цього дослідження є визначення структури навчального курсу «Вдосконалення мовної підготовки» відповідно до модульного навчання й виявлення ефективності застосування технології модульного навчання у викладанні мови курсантам вищого юридичного закладу освіти.

Технологія модульного навчання останніми роками набуває все більш широкої популярності в середніх та вищих навчальних закладах. Проте серед науковців існують різні підходи до визначення ключового поняття «модуль». Так, учені розглядають модуль як логічно побудовані самостійні розділи навчального матеріалу, що об'єднуються за спеціальними ознаками (С.І.Куліков), як самостійну планомірну одиницю навчальної дисципліни, яка допомагає досягнути чітко окреслених цілей (В.Г.Гольдшміт).

Дослідник І.Ф.Прокопенко визначає модуль як фрагмент теми, що відповідає конкретній педагогічній меті [4,8]. З точки зору А.М.Алексюка,

модуль – це «відносно самостійна частина навчального процесу, яка містить насамперед одне або кілька близьких за змістом і фундаментальних за значенням понять, законів, принципів...» [1,4]. П.Ю.Юцявичене розуміє модуль як цільовий функціональний вузол, в якому об'єднані навчальний зміст і технологія володіння ним [5,55]. На думку В.Бондаря, модуль – «уніфікований вузол, виконаний у вигляді самостійного виробу. Інформаційний вузол, який у свою чергу є одиницею, що уніфікує підхід до структурування цілого на частини, тобто на окремі модулі» [2,23].

А.В.Фурман підкреслює, що треба чітко розрізняти дидактичний, навчальний, змістовий і формальний модулі. При цьому навчальний модуль – «це цільова, відкрита і відносно завершена сукупність взаємозалежних циклів навчальної, виховної та освітньої розвивальної взаємодії вчителя і учнів, що реалізує змістовий модуль через форму модуль» [4,30].

У більшості визначень модуль є логічно завершеним фрагментом змісту навчальної дисципліни. Аналіз науково-методичних робіт дозволяє стверджувати, що модуль – відносно самостійна частина навчального процесу зі специфічними ознаками й чітко окресленими дидактичними цілями.

Серед принципів модульного навчання, що лежать в основі організації навчального процесу, виділяють принцип системності й послідовності, принцип доступності й дохідливості, принцип модульності, принцип індивідуалізації навчання, принцип орієнтації на майбутній фах, принцип динамічності, принцип гнучкості, принцип паритетності [5].

Розглянемо ці принципи в контексті специфіки навчання мовної дисципліни. Принцип модульності полягає в тому, що весь навчальний

матеріал дисципліни побудований за певними структурно-семантичними одиницями, функціональними блоками – модулями для досягнення конкретних дидактичних цілей. Відповідно до принципу системності й послідовності кожний модуль являє собою цілісну одиницю з чіткою структурою. Згідно з принципом динамічності компоненти модуля можуть змінюватися відповідно до мети, завдань.

Навчання має бути цілеспрямованим, сприяти формуванню мотивації учіння, творчому підходу, отже, відповідати принципу дієвості й оперативності. Принципи індивідуалізації та гнучкості дозволяють легко застосувати курсанту зміст модуля до його індивідуальних потреб і творчих здібностей. Кожен курсант здатний при цьому визначати власні шляхи, темп навчання для досягнення дидактичної мети, здійснювати за потребою самокорекцію та самоконтроль.

Застосування принципу усвідомленої перспективи потребує глибокого розуміння курсантами близьких, середніх та віддалених стимулів навчання, подальшої перспективи пізнавальної і практичної діяльності. І нарешті, принцип паритетності допомагає реалізувати суб'єкт-суб'єктну парадигму взаємовідношень викладача й студента, що ґрунтується на рівних правах, де викладач виконує не інформаційно-контролюючу, а консультативно-координувальну функцію.

Навчальна дисципліна «Вдосконалення мовної підготовки», що викладається курсантам юридичного закладу на I курсі, спрямована на поглиблення й узагальнення набутих у середній загальноосвітній школі теоретичних знань з сучасної української

літературної мови, розвиток й удосконалення практичних навичок та умінь володіння усною й писемною формами мови, систематизацію найактуальніших для майбутнього юриста мовних явищ.

Відповідно до принципів модульного навчання програму дисципліни розбито на 2 змістові модулі, кожен з яких містить певну кількість навчальних тем. Модуль супроводжується чітко окресленими цілями, що стимулюють навчання курсантів, орієнтуючи їх на усвідомлену перспективу. Для визначення програми дій курсантів подаються методичні рекомендації щодо опанування теоретичного матеріалу, практичні завдання, завдання для підготовки до складання проміжного та підсумкового контролю, а також список рекомендованої літератури. Цей навчально-методичний комплекс допомагає спрямувати діяльність курсантів до якісного й успішного оволодіння навчальним матеріалом.

Структуру модуля навчальної дисципліни «Вдосконалення мовної підготовки» можна проілюструвати на прикладі змістового модуля № 1 «Особливості й специфічні риси української орфографії, лексики, морфеміки й словотвору».

Метою цього модуля є систематизація й розширення знань курсантів про історію становлення й розвитку української мови, особливості української орфоєпії, орфографії, лексики, морфеміки та словотвору.

Завдання модуля: з'ясувати головні принципи й складні випадки українського правопису; визначити особливості написання й використання слів і термінів автохтонного й іншомовного походження; розглянути парадигматичні зв'язки на рівні лексики; проаналізувати особливості творення й вживання префіксів і суфіксів, розширити знання про способи

сучасного словотворення; з'ясувати складні випадки й особливості перекладу українською мовою фахової лексики; сприяти розширенню словникового запасу курсантів; активізувати мисленнєво-мовленнєву діяльність; розвивати культуру усного й писемного мовлення, творчі здібності курсантів, здатність до самоконтролю й самокорекції.

Опанувавши навчальний матеріал теми, курсанти повинні:

Знати: різні періодизації української мови; версії щодо походження української мови; визначення понять «орфоєпія», «апостроф» і «м'який знак», «подвоєння та подовження приголосних», «спрощення», «слова іншомовного походження»; особливості вживання великої букви і правопису власних назв; дефініції понять «моносемія й полісемія», «синоніми», «антоніми», «пароніми» й «омоніми»; лексику української мови з походження; поняття «активна й пасивна лексика»; визначення морфеми, типів морфем; активні й продуктивні способи сучасного словотворення; особливості творення й перекладу українською мовою фахової лексики.

Уміти: вимовляти слова відповідно до орфоєпічних норм української мови; грамотно писати згідно з принципами української орфографії автохтонні та іншомовні слова; використовувати іншомовну лексику відповідно до значення у текстах, у тому числі спеціальних; вживати велику літеру у власних назвах; виокремлювати однозначні й багатозначні слова; добирати синонімічні пари й ряди, антонімічні пари; визначати слова-пароніми й редагувати з ними речення; вирізняти омоніми й полісемічні слова; утворювати і вживати слова з різними префіксами й суфіксами та відповідно до способів словотворення;

перекладати українською мовою Розподіл навчальних тем у межах фахову лексику модуля № 1 демонструє табл.1.

Табл.1.

Модуль 1.	
Тема 1.	Предмет, мета і завдання навчальної дисципліни «Вдосконалення мовної підготовки». Українська мова – національна мова українського народу
Тема 2.	Загальна характеристика та класифікація мовних звуків. Поняття про орфоепію.
Тема 3.	Головні принципи українського правопису. Складні випадки правопису приголосних.
Тема 4.	Особливості української орфографії. Умови вживання апострофа та м'якого знака.
Тема 5.	Складні випадки правопису слів (і термінів) іншомовного походження.
Тема 6.	Особливості правопису в українській мові власних назв. Уживання великої літери.
Тема 7.	Лексикологія як розділ мовознавства. Значення слова і поняття. Українська лексика в парадигматичних зв'язках
Тема 8.	Склад лексики сучасної української мови за походженням
Тема 9.	Морфемна будова слова. Особливості вимови, правопису та вживання префіксів.
Тема 10.	Особливості вимови, правопису та вживання суфіксів. Способи сучасного українського словотворення

Кожен змістовий модуль курсу завершується проміжним контролем, проведеним у вигляді контрольної роботи, підсумкових тестів, мета якого – перевірити в курсантів якість отриманих знань, рівень сформованості практичних умінь та навичок. Цей вид контролю виконує як діагностичну, так і коригувальну функцію, тобто дозволяє курсанту, враховуючи свої недоліки, покращити роботу під час опанування наступного змістового модуля. Аналіз результатів проміжного контролю демонструє викладачеві, наскільки успішно курсанти опанували матеріал, розв'язали завдання, допомагає виявити труднощі і проблеми, що виникають при вивченні тем. У кінці семестру проводиться підсумковий контроль.

Для оцінювання успішності курсанта використовується

рейтингова система оцінювання. За виконання завдань під час аудиторної роботи, самостійну та індивідуальну роботу, проміжний і підсумковий контроль курсант отримує бали, що підсумовуються й складають його рейтингову оцінку.

У практиці вищих навчальних закладів існують різні системи оцінювання досягнень студента. Складовими цих балів є такі види роботи: аудиторна робота (відвідування практичних занять, якісне виконання завдань під час занять, систематичність та активність при обговоренні питань, усні відповіді тощо), самостійна робота (опанування навчального матеріалу, передбаченого для самостійного опрацювання, виконання домашніх завдань тощо), індивідуальна робота (додаткові завдання, які може виконати курсант для підвищення свого особистого

рівня знань, а також для підвищення рейтингу, як-то участь в олімпіадах, конкурсах з української мови, написання рефератів, повідомлень, виступи на науково-практичних конференціях тощо), проміжний

контроль знань (контрольна робота, підсумкові тести), підсумковий контроль.

Орієнтовний розподіл балів представлений у табл. 2.

Табл. 2

Аудиторна робота	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Проміжний контроль
До 20 балів	До 10 балів	До 10 балів	До 20 балів

Курсант, який набрав протягом семестру необхідну кількість балів, має можливість не складати залік і отримати набрану кількість балів як підсумкову оцінку, або складати залік з метою підвищення свого рейтингу. У разі одержання суми балів, меншої за необхідну кількість, курсант зобов'язаний складати залік.

Рейтингова система оцінювання має певні дидактичні і психологічні переваги перед традиційною. Зокрема, сприяє змагальності навчального процесу, розвиває здорову конкуренцію серед курсантів, дозволяє курсанту самостійно планувати свої дії протягом семестру, визначаючи методику опанування дисципліни, темп, і найголовніше, створює психологічно комфортний стан напередодні заліку, адже надає можливість, враховуючи роботу впродовж семестру (систематичну роботу), отримати його за результатами проміжного й підсумкового контролю.

Введення рейтингової оцінки само по собі не підвищує якості навчання, але створює передумови для цього. Необхідна регулярна робота курсантів не тільки перед заліком, але й упродовж усього часу навчання у ВНЗ.

Важливою умовою підвищення ефективності навчального процесу при застосуванні модульної технології навчання є організація і контроль самостійної роботи курсантів. Модульний підхід у навчанні дозволяє

курсантові розвивати навички самоорганізації, самопідготовки, творчого підходу до навчання, що забезпечують якісну самоосвіту й застосування одержаних знань у майбутній практичній діяльності. Під час самостійної підготовки до занять вагоме значення відіграють опорні схеми, конспекти, таблиці, об'єднані в окремий міні-модуль, що сприяють актуалізації знань курсантів. Невід'ємними складовими самоорганізації навчання є й творчі завдання та робота зі словником, завдяки яким активізується пошуково-пізнавальна діяльність курсантів, збагачується їх словниковий запас, розвиваються навички аналізу й синтезу інформації.

Отже, застосування модульних технологій навчання при викладанні мови дає підстави стверджувати їх ефективність, адже дозволяє досягти рівномірної роботи курсантів протягом семестру, підвищує інтерес до навчання, прагнення навчатися відмінно систематично, а не тільки перед заліком, розвиває у курсантів навички самоконтролю й самокорекції, розвиває їх творчі здібності, надає можливість кожному курсанту індивідуально, відповідно до свого рівня, інтелектуальних здібностей, обирати навчальний матеріал, за потребою поглиблено його вивчати, а головне – усвідомлювати подальшу перспективу у становленні особистості як фахівця.

Перспективи подальшої діяльності нами вбачаються у впровадженні модульних технологій навчання у викладання інших мовних дисциплін вищого юридичного закладу освіти,

як-от «Ділова українська мова», «Риторика», розробка й підготовка їх навчально-методичного забезпечення відповідно до принципів модульного навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Алексюк А.М.* Педагогіка вищої школи. Курс лекцій: модульне навчання. – К.: ІСДО, 1999. – 220с.

2. *Бондар В.І.* Теорія і практика модульного навчання у вищих закладах освіти // Освіта і управління.- 1999.-Т.3.-№1.-С.19-40.

3. *Гареев В.М., Куликов С.И., Дурко Е.М.* Принципы модульного обучения // Вестник высшей школы.-1987.-№8.-С.30-33.

4. *Огнев'юк В.О., Фурман А.В.* Принцип модульності в історії освіти. – Част. 1. - УПККО Міністерства освіти України. – К., 1995. – 85с.

5. *Юцявичене П.А.* Принципы модульного обучения // Сов. педагогика.-1990.-№1. – С. 55-60.

Подано до редакції 7.06.06

